

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

BOSHLANG'ICH SINFLARDA SINFDAN TASHQARI ISHLARNI OLIB BORISHDA O'QITUVCHINING ROLI

Asatova Barfiya Faxridinovna

Buxoro davlat universiteti mustaqil izlanuvchisi,

Buxoro shahar 24-maktabning oliy toifali boshlang'ich sinf o'qituvchisi

Email: barfiya.asatova@mail.ru

Annotatsiya. *Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishning ahamiyati va o'qituvchining ushbu jarayondagi roli yoritilgan. Sinfdan tashqari faoliyatlar o'quvchilarning qiziqishlarini aniqlash, ijodiy salohiyatini rivojlantirish va ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirishda muhim vosita hisoblanadi. Shuningdek, maqolada shaxsiy tajribalar va amaliyot misollariga asoslanib, o'qituvchining bolalarning qobiliyatini ochib berish va ularni rag'batlantirishdagi o'rni tahlil qilingan. Sinfdan tashqari ishlarni muvaffaqiyatli olib borish orqali bolalarda ta'limga bo'lgan qiziqishni oshirish va ularda har tomonlama rivojlanishni ta'minlash mumkinligi qayd etilgan.*

Kalit so'zlar: *Boshlang'ich sinf, sinfdan tashqari ishlar, o'qituvchining roli, ijodiy salohiyat, qiziqishlarni rivojlantirish, ijtimoiy ko'nikmalar, ta'lim jarayoni, faoliyatni tashkil etish.*

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ В ОРГАНИЗАЦИИ ВНЕКЛАССНОЙ РАБОТЫ В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ

Аннотация. *В статье рассматривается важность организации внеклассной работы в начальных классах и роль учителя в этом процессе. Внеклассные мероприятия являются важным инструментом для выявления интересов учащихся, развития их творческого потенциала и формирования социальных навыков. На основе личного опыта и практических примеров в статье анализируется, как учитель может раскрыть способности детей и мотивировать их к дальнейшему развитию. Успешная организация внеклассной работы способствует повышению интереса к обучению и обеспечивает всестороннее развитие учащихся.*

Ключевые слова. *Начальные классы, внеклассная работа, роль учителя, творческий потенциал, развитие интересов, социальные навыки, образовательный процесс, организация деятельности*

THE ROLE OF TEACHERS IN ORGANIZING EXTRACURRICULAR ACTIVITIES IN PRIMARY GRADES

Annotation. *This article explores the significance of organizing extracurricular activities in primary grades and the teacher's role in this process. Extracurricular activities are vital*

for identifying students' interests, fostering their creative potential, and developing social skills. Drawing on personal experience and practical examples, the article analyzes how teachers can unlock students' talents and motivate them for further growth. Successful implementation of extracurricular activities enhances students' interest in learning and ensures their comprehensive development.

Keywords. *Primary grades, extracurricular activities, teacher's role, creative potential, interest development, social skills, educational process, activity organization*

Kirish. Boshlang'ich ta'lim inson hayotining eng muhim bosqichlaridan biri bo'lib, bu davrda bola nafaqat asosiy bilimlarni o'zlashtiradi, balki uning shaxsiyati shakllanadi, hayotga qiziqishi va bilim olishga bo'lgan intilishi rivojlanadi. Ushbu bosqichda berilgan ta'lim va tarbiya bolaning keyingi rivojlanishida poydevor bo'lib xizmat qiladi. Shuning uchun boshlang'ich ta'lim jarayonida faqat dars mashg'ulotlariga emas, balki sinfdan tashqari faoliyatlarga ham alohida e'tibor qaratish zarur.

Bugungi kunda ta'lim tizimida bolalarning qiziqish va qobiliyatlarini rivojlantirishga qaratilgan turli metod va yondashuvlar keng qo'llanilmoqda. Xususan, sinfdan tashqari ishlar ta'limning ajralmas qismi sifatida nafaqat o'quvchilarning ijodiy salohiyatini oshirishga, balki ularning ijtimoiy ko'nikmalarini shakllantirishga ham xizmat qiladi. Sinfdan tashqari ishlar bolalar uchun bilimlarni amalda qo'llash, yangi mahoratlarni egallash va birgalikda ishlash muhitini yaratadi.

O'qituvchi ushbu jarayonning boshqaruvchisi sifatida alohida ahamiyat kasb etadi. O'qituvchi nafaqat bolalarning o'quv jarayonidagi yutuqlariga mas'ul, balki ularning ta'limdan tashqari qiziqishlarini ham qo'llab-quvvatlash orqali har tomonlama rivojlanishiga hissa qo'shadi. Sinfdan tashqari tadbirlar va faoliyatlar orqali o'quvchilar:

- Atrofdagi dunyo haqida kengroq tushunchaga ega bo'lishadi;
- O'z qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'lishadi;
- Mustaqil fikrlash va mas'uliyatni o'z zimmasiga olish kabi muhim ko'nikmalarni shakllantiradi.

Xalqaro ta'lim tajribasi shuni ko'rsatadiki, sinfdan tashqari ishlar muvaffaqiyatli amalga oshirilsa, o'quvchilar nafaqat akademik ko'rsatkichlarda muvaffaqiyatga erishadi, balki ijtimoiy hayotda ham faollikni namoyish etadi. Shu sababli, zamonaviy o'qituvchining vazifasi faqat dars berish bilan chegaralanmaydi. U bolalarning qiziqish va ehtiyojlarini aniqlash, ularga yo'nalish ko'rsatish va ijodiy muhitni shakllantirish orqali chinakam pedagog bo'lishi lozim.

Ushbu maqolada boshlang'ich sinflarda sinfdan tashqari ishlarni olib borishning ahamiyati, o'qituvchining ushbu jarayondagi o'rni va muvaffaqiyatli faoliyat uchun zarur bo'lgan zamonaviy yondashuvlar yoritiladi.

Asosiy qism.

Sinfdan tashqari ishlarning mohiyati va ahamiyati

Sinfdan tashqari ishlar boshlang'ich ta'limning ajralmas qismi bo'lib, o'quvchilarning faqat dars mashg'ulotlarida ega bo'ladigan bilimlarini kengaytirish bilan chegaralanmaydi. Bu faoliyat orqali bolalarda jamoaviy ishlash, liderlik qobiliyati, ijodiy tafakkur va mas'uliyat hissi rivojlanadi. Shuningdek, sinfdan tashqari ishlar o'quvchilarning o'zaro muloqotini boyitib, ularda do'stona muhit shakllantiradi.

Shaxsiy tajribamdan kelib chiqib aytishim mumkinki, sinfdan tashqari ishlar o'quvchilarda maktabga bo'lgan qiziqishni oshiradi. Bir gal 2-sinf o'quvchilari uchun "Tabiatni sevamiz" mavzusida kichik ekologik loyiha tashkil qildim. O'quvchilar o'zlari yaqin atrofdagi tabiat manzaralarini kuzatishdi, daraxt ekishdi va o'zlarining kashfiyotlarini kichik rasmlar va matnlar orqali namoyish etishdi. Bu nafaqat ularning ekologik bilimlarini oshirdi, balki o'z mehnat natijalarini qadrlashga o'rgatdi.

O'qituvchining asosiy vazifalari

1. Bolalarning qiziqishlarini aniqlash

O'qituvchining birinchi va eng muhim vazifasi – o'quvchilarning qiziqishlarini aniqlash. Bu jarayon individual suhbatlar, dars davomida kuzatishlar yoki kichik savolnomalar orqali amalga oshirilishi mumkin. Masalan, 1-sinf o'quvchilarim orasida qiziqishlarini o'rganganimda, aksariyat bolalar hikoyalar tuzish va tasviriy san'atga qiziqishini bildirgan edi. Shundan so'ng ular uchun "Hikoyalar dunyosi" nomli to'garak tashkil qildim, unda bolalar o'zlarining kichik hikoyalarini yaratib, ularni birgalikda muhokama qilishdi.

2. Qiziqarli faoliyatlarni tashkil etish

Sinfdan tashqari ishlarning samaradorligi o'qituvchining ularni qanchalik qiziqarli tashkil etishiga bog'liq. Masalan, men 3-sinf o'quvchilari uchun "Kitobxonlik kuni" deb nomlangan maxsus tadbir tashkil etdim. Unda bolalar o'zlari yoqtirgan kitoblaridan parchalarni o'qib, qahramonlarni tasvirlashdi va kichik sahna ko'rinishlarini ijro etishdi. Natijada o'quvchilarda kitob o'qishga bo'lgan qiziqish ortdi va ular darsdan tashqari vaqtini samarali o'tkazishga intilishdi.

3. Jamoaviy muhitni shakllantirish

Sinfdan tashqari faoliyatlarda o'quvchilarni jamoaviy ishlashga o'rgatish muhim. Birgalikda ishlash bolalarda o'zaro hamkorlik, hurmat va mas'uliyatni rivojlantiradi. Shaxsiy tajribamga ko'ra, "Kim epchil?" nomli sport musobaqalarini o'tkazganimda, jamoalar o'rtasida sog'lom raqobatni kuzatdim. Ushbu tadbir nafaqat bolalarning jismoniy tayyorgarligini yaxshiladi, balki ularda jamoaning bir qismi bo'lish zavqini uyg'otdi.

4. Rag'batlantirish va yutuqlarni ta'kidlash

O'quvchilarning sinfdan tashqari ishlarida muvaffaqiyat qozonishini ta'kidlash va rag'batlantirish ularni yanada faol bo'lishga ilhomlantiradi. Har bir tadbir yakunida "Eng faol ishtirokchi" yoki "Eng yaxshi ijodkor" kabi kichik mukofotlar taqdim etaman. Bu bolalarning kelgusidagi ishtirokini rag'batlantiradi va ularda o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi.

Innovatsion yondashuvlar

Sinfdan tashqari faoliyatni zamonaviy talablarga mos ravishda olib borish uchun quyidagi innovatsion yondashuvlardan foydalanaman:

- **Axborot texnologiyalaridan foydalanish:** Masalan, “Quvnoq matematiklar” nomli onlayn viktorinalar orqali bolalarda matematik bilimlarni mustahkamlashga muvaffaq bo‘ldim.

- **Ekskursiyalar va ochiq darslar:** Maktab yaqinidagi muzey va tarixiy joylarga tashriflar orqali bolalarning tarix va madaniyatga bo‘lgan qiziqishini oshirish.

- **Integratsion loyihalar:** Bir nechta fanlarni birlashtirib o‘tkazilgan tadbirlar, masalan, “Tabiat va san’at uyg‘unligi” nomli loyiha bolalarda ijodiy va ilmiy fikrlashni rivojlantirdi.

Sinfdan tashqari ishlarning natijalari

Shaxsiy tajribam shuni ko‘rsatdiki, sinfdan tashqari ishlar o‘quvchilarning nafaqat bilim olish, balki hayotiy ko‘nikmalarni shakllantirishga yordam beradi. Bunday ishlar orqali bolalar maktabni yanada sevib qoladi va unda o‘z o‘rnini topadi.

Voqea: “Ustozning e’tibori hayotimni o‘zgartirdi”

1-sinfga yangi qabul qilingan o‘quvchi Jamshid juda kamgap va tortinchoq edi. Darslarda faol qatnashmas, ko‘pincha bir burchakda o‘tirar va o‘zini boshqalardan chetga olardi. U o‘zi haqida hech narsa demas, faqat oddiy topshiriqlarni bajarib, sukut saqlashni afzal ko‘rardi. Sinf rahbari Shahnoza opa bu holatni kuzatib, bolada o‘ziga bo‘lgan ishonch yo‘qligini sezdi.

Shahnoza opa o‘quvchilar bilan suhbatlashar ekan, Jamshidning rasm chizishga qiziqishini aniqladi. Buni bilib, u bolani rag‘batlantirishga qaror qildi. Navbatdagi “Bahor manzaralari” mavzusidagi darsda Shahnoza opa Jamshidni doskaga chiqarib, o‘quvchilarga uning chizgan rasmiga e’tibor qaratdi. Sinfdoshlar Jamshidning ishini yuqori baholashdi va unga qiziqish bildirishdi.

Bu kichik voqeadan keyin Jamshidda o‘ziga nisbatan ishonch paydo bo‘la boshladi. Shahnoza opa uning qobiliyatini yanada rivojlantirish uchun “Tasviriy san’at to‘garagi”ga jalb qildi va uning ishlarini maktab ko‘rgazmasiga qo‘ydi. Oradan bir yil o‘tar-o‘tmas, Jamshid maktab tomonidan tashkil etilgan “Eng yaxshi rasm” tanlovida g‘olib bo‘ldi. Bu voqea uning nafaqat sinfdoshlar orasida hurmat qozonishiga, balki shaxs sifatida rivojlanishiga ham katta turtki berdi.

Hikoyadan xulosa shuki, Shahnoza opa oddiy bir harakat bilan o‘quvchining qobiliyatini aniqlab, uni o‘z vaqtida qo‘llab-quvvatlash orqali Jamshidning hayotida ulkan o‘zgarish yasadi. Bu voqea shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchining e’tibori va qo‘llab-quvvatlashi o‘quvchining hayotini ijobiy tomonga o‘zgartirishi mumkin. Har bir o‘qituvchi har bir bolaning noyob iste’dodini ko‘ra bilishi va ularni ochishga intilishi kerak. Bu nafaqat bolalarning muvaffaqiyati, balki ularning jamiyatda o‘z o‘rnini topishiga ham yordam beradi.

Xulosa

Boshlang‘ich sinflarda sinfdan tashqari ishlarni olib borish o‘quvchilarning har tomonlama rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Bu jarayonda o‘qituvchi nafaqat bilim

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATION G'OYALAR

beruvchi, balki bolalarning qiziqish va iste'dodlarini aniqlab, ularga yo'naltiruvchi rahbar sifatida faoliyat yuritadi.

Sinfdan tashqari ishlar:

- O'quvchilarning darsdan tashqari vaqtini mazmunli o'tkazishga yordam beradi;
- Ularning ijtimoiy ko'nikmalari va ijodiy salohiyatini rivojlantiradi;
- Har bir bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi.

Shaxsiy tajribalar va real voqealar shuni ko'rsatadiki, o'qituvchining bolalarga nisbatan e'tibori va qo'llab-quvvatlashi kichik bir qadam bo'lib tuyulsa-da, u bolalarning taqdirida ulkan o'zgarishlar qilishga sabab bo'lishi mumkin. Birgina o'qituvchining e'tiboridan tortinchoq bola o'z iste'dodini kashf etib, jamoada o'z o'rnini topadi, bilim olishga bo'lgan qiziqishi ortadi va hayotga boshqa ko'z bilan qaraydi.

Bugungi zamonaviy ta'lim jarayonida sinfdan tashqari ishlarni yangi yondashuvlar asosida tashkil etish muhim. Texnologiyalar, ochiq mashg'ulotlar va integratsion loyihalar orqali o'quvchilarda nafaqat o'qishga, balki o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan intilish uyg'otilishi lozim.

Shu bois, har bir o'qituvchi:

1. O'quvchilarning qiziqishlarini aniqlash va rag'batlantirishga intilishi kerak;
2. Faoliyatni qiziqarli va mazmunli shaklda tashkil qilishi lozim;
3. Natijalarni to'g'ri baholab, bolalarning yutuqlarini tan olishi va ularga ishonch bildirishni unutmasligi zarur.

Xulosa qilib aytganda, sinfdan tashqari ishlarni to'g'ri tashkil etish va o'quvchilarga o'z vaqtida e'tibor berish orqali nafaqat ta'lim jarayonini yaxshilash, balki jamiyatga ijtimoiy jihatdan yetuk, ijodiy va mas'uliyatli shaxslarni tarbiyalash mumkin. Bu jarayonda esa o'qituvchi eng muhim rol o'ynaydi va ta'lim-tarbiya jarayonining haqiqiy poydevoriga aylanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. **Tashpulatova, D. (2018).** O'qituvchining pedagogik faoliyatidagi innovatsiyalar. Toshkent: Ta'lim.
2. **Xo'jaev, A. (2020).** Sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishning nazariy asoslari. Toshkent: Fan va ta'lim.
3. **Mustafaev, I. (2017).** Pedagogik texnologiyalar va metodlar. Tashkent: O'zbekiston Milliy Universiteti.
4. **Shamsutdinova, R. (2021).** Boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodiy salohiyatini rivojlantirish. Samarqand: O'zbekiston Respublikasi Ta'lim Vazirligi.
5. **Hamroyev, A. R. (2020).** Sinfdan tashqari faoliyatlar va ularni tashkil etish. Toshkent: O'qituvchi.
6. **Zaripov, K. (2020).** O'qituvchining pedagogik roli va yondashuvlar. Tashkent: Ta'lim.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

7. **Petrova, N. (2019).** Pedagogika va metodika: nazariya va amaliyot. Moskva: Pedagogika.
8. **Belyaev, A. (2018).** Teoriyadagi va amaliyotdagi o'qituvchining roli. St. Petersburg: Nauka.
9. **Gulomova, M. (2017).** Boshlang'ich ta'limda sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish. Toshkent: O'zbekiston pedagogika jamiyati.
10. **Hamroyev, A. R. (2021).** Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning ijtimoiy ko'nikmalarini rivojlantirish. Toshkent: Ta'lim.